

JÓZSA LÁSZLÓ: *Paleopathologia. Elődeink betegségei*

(Semmelweis Kiadó, Budapest, 2005. 180 oldal)

A paleopathologia a történelem előtti korok emberi maradványain megfigyelhető kóros elváltozások leírásával és elemzésével foglalkozó komplex, interdiszciplináris tudomány. Feladata a jelenségek rögzítésén túl az egykor élt népeségek egészségi állapotának, betegséggyakoriságának, halálokaiknak kutatása. Az elmúlt évtizedben jelent meg ugyan a paleopathologia tárgykörében magyar nyelven néhány könyv a szerzőtől és másoktól is, de ehhez hasonló átfogó igénytel Regöly-Mérei (1962) és Bartucz (1966) munkái óta több évtizede nem jelent meg hasonló mű.

A könyv három részre oszlik. Az általános rész elsősorban a téma iránt érdeklődő nem szakmabeliek számára nyújt segítséget a paleopathologia és az antropológia vizsgálati anyagáról, a leggyakrabban használt nemmeghatározási, elhalálozási életkor-becslési, testmagasság-becslési stb. módszerekről. A csont- és múmiaszövetek vizsgálatára ajánlott szövettani, hisztokémiai és immunhisztokémiai módszerek részletes ismertetése, számos szövettani metszet fotója, a szerző saját tapasztalatainak átadása viszont a specialisták részére biztosít rendkívül hasznos ismeretanyagot. A szerző saját eredményeivel szemlélteti a különböző mikroszkópos (sztereo-, polarizációs, fluoreszcens), radiológiai (röntgen, computertomográfia, mágneses magrezonancia, ultrahang) vizsgálatok lehetőségeit.

A részletes rész főként a hazai anyag, leginkább a szerző saját és társszerzőkkel végzett vizsgálatain alapul, amelyek döntő részben a Magyar Természettudományi Múzeum embertani gyűjteményében voltak.

A csontokon megfigyelhető paleopathologiai elváltozások csoportosítása logikus, jól áttekinthetővé teszi a munkát.

Az anatómiai variációk és fejlődési rendellenességek, ezen belül a veleszületett és a szerzett rendellenességek biológiai és orvosi hátterét is érinti.

A csontok és ízületek betegségei közül részletesen foglalkozik a Forestier betegség (DISH), az osteoporosis, a csonttörés, csontgyulladás és a csontgyulladások, az elsődleges és áttéti csontdaganatok etiológiájával, a hazai és a külföldi szakirodalomból származó esetek alapján elemzi a betegségek történeti gyakoriságának változásait.

Az Ízületek gyulladásos és degeneratív elváltozásai c. fejezetben a kortárs reumatológiától eltérő, az őskortan lehetőségeit és szemléletét tükröző módon csoportosítja a betegségeket: erosív (rheumás) athropathia, osteoarthritis, neurogén athropathiák, gennyes arthritis, parainfectiosus (reaktív) ízületi gyulladásokat jellemez, külön súlyt helyezve a betegségek etiológiájára és a differenciál diagnózisára.

A gerinc betegségei a történeti korokban éppolyan súlyos problémát jelentettek, mint napjainkban. Nem meglepő, hogy az ásatag anyagban csaknem minden vázon kimutathatók a gerinc elváltozásai. A csigolyák fejlődési zavarai, a Bechterew-kór, a csigolyaközi porckorong elváltozásai, a spondylarthrosis, a Scheuermann-betegség, a gerinc kóros görbületei, valamint a csontok és ízületek tartási rendellenességei szerepelnek a fejezetben főleg a szerző saját kutatásai alapján, de számos külföldi szerző eredményeire is hivatkozza.

Kifejezetten a témával foglalkozó specialisták örülhetnek a fogazat, az orr-melléküregek és a fül betegségeivel kapcsolatos fejezeteknek.

A Koponyasérülés és trepanáció, a koponya alakváltozásai, ezen belül a koponyatorzítással kapcsolatos információk minden bizonnyal a legszélesebb érdeklődő közvélemény számára is rendkívül érdekesek lesznek.

A belbetegségek paleopathológiája értelemszerűen elsősorban a mumifikált emberi maradványokkal kapcsolatos, főként az arteriosclerosis, a vese-, tüdő- és urogenitális betegségek felismerésére nyújt lehetőséget. Imponálóan sok irodalmi adattal hívja fel a figyelmet a témában rejülő kutatási lehetőségekre.

Kiemelkedően értékes része a könyvnek a Fertőző betegségek paleopathológiája c. fejezet, amelyben egyesül a szerző több évtizedes, a bőr- és nemibetegségek gyógyítása terén szerzett orvosi-patológikusi tapasztalata és a történeti korok embertani leletein végzett vizsgálatait, kiegészülve a rendkívül széleskörű szakmai olvasottsággal. A tuberculosis, lepra, syphilis, brucellosis, malária, parazitás betegségek őskortanáról írt részek megkerülhetetlenek a téma kutatói számára.

Az ásatag csontokon fellelhető betegségek számbavétele a táplálkozási zavarok, az anyagcsere- és endokrin betegségek, a vérképzőszervek betegségeinek taglalásával zárul.

A könyv zárófejezete a paleopathológiai kutatások talán legizgalmasabb, de ma még csak gyermekcipőben járó részével: a betegségek eredetével, földrajzi elterjedésével, kronológiai változásaival foglalkozik.

A közel 800 tételből álló bibliográfia nem csak a szerző kiemelkedő tájékozottságát igazolja, de nélkülözhetetlen segítséget nyújt a paleopathológia iránt érdeklődő szakembereknek is.

A könyv külön érdeme, hogy nyelvezete könnyen érthető, a szerző sikerrel oldotta meg azt a nehéz feladatot, hogy munkája egyszerre legyen szakszerű és érdekesen olvasható. A szerző és a Semmelweis Kiadó jóvoltából régóta várt hiánypótló mű jelent meg, amelyet nagy haszonnal forgathatnak a paleopathológiával foglalkozó orvos és antropológus szakemberek, a témával ismerkedő egyetemi és PhD-hallgatók, de a kérdés iránt érdeklődő nagyközönség is.

Fóthi Erzsébet

CSEPLÁK GYÖRGY: *Árulkodó ujjnyomok. Vallatóra fogott kőkori cserépek.*
(Semmelweis Kiadó, Budapest, 2005. 99 oldal, 88, nagyrészt színes ábra)

Szeretném azzal kezdeni írásomat, hogy Cseplák doktor könyve *hiánypótló*, de nem volna helyes, mert azt sugallná, hogy már írtak erről, pedig *egyedülálló* mű, és nemcsak a magyar régészeti-antropológiai munkák között, hanem a világirodalomban is. Csodálni való, hogy a bőrgyógyász főorvoson kívül, soha senkinek nem jutott eszébe, hogy az égetett agyag megőrizte ujjnyomok, köröm lenyomatok stb. milyen fontosak lehetnek elődeink, a kőkori és rézkori, vagy későbbi idők emberének megismerésében. A 2005 szeptemberében megrendezett Fiala Régészek Találkozóján tucatnyi előadás hangzott el a különböző korokban készített és eltérő helyeken előkerült cserép maradványokról, de egyetlen illusztris szerzőnek sem jutott eszébe, hogy akárcsak megemlítsé talált-e ujjlenyomatot kutatásai során. A recenzens több száz, a múmiákról szóló beszámolót böngészett át, de mindössze kétféleképpen talált egy-egy odavetett mondatot, „az ujjak hámléc rajzolata normális (szabályos) volt”. Nyilván nem foglalkoztak a dermatoglifia elemzésével, különben nem írták volna le, hogy a rajzolat normális, vagy szabályos. A vizsgálat sorozat és annak eredményei – mint a szerző írja – véletlenül köszönhetik létüket. Pár évtizeddel korábban, egy cserépdarabon felfedezett ujjlenyomat adta az ötletet, hogy szisztematikus munkával keresse az egykor élt ismeretlen mesterek ujjlenyomatait az ásatásokban előkerült cserépdarabokon. A pécskői ásatás meddőhányójáról felvett töredék után nemcsak a pécskői feltáráson előkerült, a Szécsényi Múzeum gyűjteményében tárolt leleteket, hanem a szegedi Móra Ferenc Múzeum és a Tapolcai Városi Múzeum anyagát is megvizsgálta. Hatalmas leletanyagot, „milliónyi” cserépdarabot felölölő megfigyeléseit foglalta röviden össze ebben a könyvében.

Az orvosi, genetikai, kriminalisztikai daktiloszkópia és dermatoglifia legfeljebb támpontot nyújthatott, de eljárásaik alkalmatlanok az őskori leletek tanulmányozására. Vizsgálatait kezdetén nem támaszkodhatott irodalmi adatokra, bevált módszerekre, magának kellett kidolgozni azokat a

metódusokat, amelyekkel értékelhetővé, sokszorosíthatóvá, dokumentálhatóvá tette leleteit. Szükségszerűen megtanulta az idevágó régészeti, embertani stb. ismereteket, hogy a sok ezer átvizsgált cserépdarabról leolvashassa alkotójuk kéz-, ujj- és körömméreteit, a körmök alakját, a történelem előtti idők emberének körömápolását. Vizsgálta az ujjbegyek hámléc rajzolatát, a redők egymástól való távolságát, s mindezt összehasonlította a mai ember adataival. Az olvasó tovább gondolkodik: A Cseplák doktor által megteremtett ujjlenyomat vizsgálatok (szerencsés esetben) olyan kórképek felismerését teszik majdan lehetővé, amelyek köztudottan megváltoztatják a dermatoglif rajzolatot (pl. Down kór), de mai tudásunk szerint semmiféle más eljárással nem kórismézhetők. Fontos megállapítása, hogy miközben a kéz, köröm és ujjak mérete növekedett az évezredek során, az ujjbegyeken a hámlécek közelebb kerültek egymáshoz. Egyes leletekből arra a megállapításra jutott (s ki tudhatná jobban mint egy neves bőrgyógyász?), hogy az évezredekkel korábban élt ember körmének gombásodása lehetett. Röviden kitért a körömlenyomat vizsgálatából, az ember egészségi állapotára levonható következtetésekre. Foglalkozott az egykori gölőncsések között előforduló balkezesség gyakoriságával, s ennek kapcsán azt is megállapította, hogy a (korongolás felfedezése előtt készített) edény díszítése aszerint is változik, hogy jobbkezes, vagy „balog” mester alkotta-e. Elemzi az edények díszítésének technikáját, a díszítmények elrendezésének, „készítési” módját, a cserépdarabok röntgen vizsgálatát, kémiai analízisének eredményeit.

A szerző nem bújik a személytelenség stílusu mögé. Végig egyes szám első személyben számol be munkájáról, nehézségeiről, eredményeiről, olykor kudarcairól. Teszi mindezt olyan szép, magyar nyelvezeten, hogy nemcsak a szakemberek, hanem a régészet, antropológia, kultúrtörténet stb. íránt érdeklődő művelt laikus is gond nélkül megérthesse mondandóját. A könyv olvasása után az ember sajnálja, hogy ilyen hamar vége, ennyire tömören foglalta össze terjedelmes munkásságát. Szívesen olvasnánk tovább és olvasnánk a folytatást. A kötet végén 81 adatot felsoroló irodalomjegyzék található. A lista átböngészése megerősíti azt a megállapítást, hogy az archeológiai daktiloszkópiának nincsen irodalma. A szerző csaknem harminc éve (1976) nemzetközi folyóiratban közölte első megfigyeléseit, de a minuciózus és gyors eredményekkel nem kecsegtető vizsgálatoknak nem akadt folytatója. A recenziés mindössze ezt az egyetlen (Cseplák főorvos által publikált) munkát találta az archeodaktiloszkópia címszó alatt az interneten 2005 végén is.

A könyv kiállítása a legmagasabb igényeknek megfelelő, s a Semmelweis Kiadó kiváló, gondos munkáját dicséri. Az ábrák kitűnőek, a színes fotók maguktól beszélnek, s szinte nem is kell melléjük ábramagyarázó szöveg. A grafikonok és néhány magyarázó rajz remekül illeszkedik be a mondandóba, megkönnyíti az olvasó dolgát.

Az „Árulkodó ujjnyomok” című könyv szakmai besorolása szinte lehetetlen. Fontos embertani ismereteket közöl, új tudományágat a *régészeti daktiloszkópiát* teremt meg. Ezek alapján az antropológia tárgykörébe utalhatnánk, de legalább ennyire fontosak az edénykészítésre, díszítésre vonatkozó megállapításai. Ezeket tekintve a régészethez tartozónak (is) mondhatnók. Tovább menve, kultúrtörténeti, valamint művészettörténeti vonatkozásokat új megvilágításban és megállapításokkal is tárgyal, s akkor még nem is szoltam azokról a fontos metodológiai ismeretekről, amelyeket kidolgozott, s most átnyújt azoknak a fiataloknak, akiket folytatásra ösztönöz. Ha van interdiszciplináris monográfia, akkor Cseplák doktor műve az, több tudományág művelői forgathatják haszonnal, nyerhetnek belőle új ismereteket, ötleteket.

Józsa László

LYNN, RICHARD: *Race Differences in Intelligence. An Evolutionary Analysis.*

(Washington Summit Publishers, Augusta, GA. A National Policy Institute Book, 2006. ISBN-13: 978-1-59368-020-6, 322 oldal, ábrákkal és táblázatokkal)

Richard Lynn a Cambridge-i Egyetem pszichológiai szakát végezte el és itt szerezte meg Ph.D. fokozatát is. Tanított az Exeter-i és a Dublin-i Egyetemen, majd az Ulster-i Egyetem Pszichológiai Tanszékét vezette és jelenleg itt professor emeritus. Munkássága döntő részében a személyiséggel és az intelligenciával foglalkozott, mely témákban könyvei alapján nemzetközi hírnévre tett szert és számos kitüntetést nyert el. Legújabb könyvében a mai ember intelligencia szintbeli különbségeit mutatja be.

A Homo sapiens földrajzi rasszai intelligencia szintjének a vizsgálata a 19. század első felében kezdődött el. Morton, az „Amerikai Antropológiai Iskola” (Caldwell, C., Morton, S.G., Cartwright, S.A., Nott, J.C., Agassiz, L. és mások) egyik vezető egyénisége az igen jelentős koponya-gyűjteményében mért agykoponya űrtartalmak alapján (Crania Americana 1839) azt állapította meg, hogy az európaiaknak, a mongolidok közül pedig a kínaiaknak, a malájoknak és az amerikai indiánoknak nagyobb az agytérfogata, mint a négereknek és az ausztraliaknak. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy az előbbieknél magasabb az intelligencia szintje, mint az utóbbiaknak. Broca, P. is hasonló megállapítást tett mintegy 20 évvel később (Bull. Soc. Anthropol., Paris, 1861, 2.), amikor azt írta, hogy a kiemelkedő képességű embereknek az agya nagyobb, mint az átlagos képességűeké, továbbá a „felsőbbrendű rasszoké” is az „alsórendű rasszoké”-hoz képest. Galton, F. másféle módon becsülte a rasszok/populációk intelligencia szintjét (Hereditary genius, 1869). Ő a zsenik számát vetette össze a népességük nagyságával, és arra a következtetésre jutott, hogy az ókori az athéni görögök voltak a legintelligensebbek, majd őket a skótok, a negridek és az ausztraliak követik.

A rasszista nézetek még domináltak a 20. század elején, amikor az intelligencia „mérése” elkezdődött. Binet, A. 1905-ben jelentette meg – Simon, T.-vel közösen – a gyermekek intelligenciájának a mérésére az u.n. Binet-Simon skálát (Application de méthodes nouvelles au diagnostic du niveau intellectuel chez les enfants anormaux d'hospice et d'école primaire, L'Année Psychologique, 5.)

Az angolszász országok közül először az Egyesült Államokban alkalmazták a Binet-Simon skálát. Goddard, H. H. 1908-ban fordította le angolra és abban a New Jersey-i iskolában próbálta ki, ahol tanár volt. 1916-ban Terman, L. M. standardizálta az eredeti skálát (Stanford Revision of the Binet-Simon Scale of Intelligence) egy nagy amerikai mintán, amelyet azóta Stanford-Binet skálaként ismert.

Goddard munkássága nyomán „hagyta el” az intelligencia teszt az iskolát és a gyermekkort és kezdődött el a „gyakorlati” alkalmazása az Egyesült Államokban. Például használták a bevándorlók vizsgálatánál is, nem véve figyelembe azt, hogy azok tudtak-e angolul vagy sem. E vizsgálati eredmények alapján állapította meg Goddard, hogy a bevándorlók – az észak-európaiak kivételével – feltűnően alacsony intelligenciával rendelkeznek és, hogy például az oroszországi bevándorlók 87 százaléka gyenge elméjű! Ennek volt köszönhető az is, hogy 1913–1914-ben nagy számmal deportáltak bevándorlókat.

Az Egyesült Államokban az intelligencia tesztek széles körét vezették be már a 20. század első felében, amelyeket azóta is használnak és tovább is bővítik ezek körét. Richard Lynn a könyvének „Appendix”-ében több mint 60 ilyen tesztet sorol fel, amelyek közül csak 8 készült az U.S.Á-n kívül.

A kezdeti időkben főleg a rasszok – fehérek és a feketék – intelligenciája közötti különbség kimutatására használták a vizsgálatok jelentős részét. Később a vita Jensen, A. R. 1969-ben közölt tanulmánya (Harvard Educational Review, 39.) után az IQ öröklődése körül csúcsosodott ki. Jensen – abból a tényből indult ki, hogy az ebben az időben divatos iskolai felzárkóztató programok kudarcot vallottak, mert például nem váltották be az IQ növelésével kapcsolatos előzetes elképzeléseket. Ugyanis a programban részt vevő, társadalmilag és kulturálisan hátrányos helyzetű gyermekek IQ-ja nem, vagy csak kis mértékben nőtt és ez is rövid távúnak bizonyult. Ebből viszont

Jensen nem arra következtetett, hogy az iskolai programok voltak rosszak, hanem arra, hogy az IQ nem fejleszthető, mert döntően genetikusan meghatározott. A tanulmány a pszichológiai története talán leghevesebb vitáját váltotta ki. Az IQ örökletességét el nem fogadók elsősorban azzal érveltek, hogy az IQ tesztek nem szolgálhatnak a tudományos vizsgálódások alapjául, mert nem objektív mérőeszközök. Nem kívánván a vitát részletesen ismertetni, csak annyit szükséges megemlíteni, hogy a tesztek torzítottságának a kérdése már „lekerült a napirendről” és az IQ örökletessége is általánosan (ha nem is teljes körűen) elfogadott, bár a kezdeti időkben az örökletességi együthartha kimutatott magas értékek mára már kissé lecsökkentek. Ezzel együtt a rasszok közötti IQ értékbeli különbségek is általánosan elfogadottá váltak, mert a vizsgálatok többsége már adekvát tesztekkel készülnek és értelmezésük is megfelelő.

Richard Lynn a könyvében óriási IQ adattömeget közöl és értékel. A könyv 17 fejezetből, továbbá az Appendix-ből, bő irodalomjegyzékből, valamint szerzői és tárgyindexből áll. Az első fejezetek az intelligencia fogalmával és meghatározásával, illetve az emberi rasszok létezése körüli manapság ismét nagyon „divatos” vitával foglalkoznak. Ezután következnek a különböző rasszokra vonatkozó IQ vizsgálatok eredményei, minden fejezetnél figyelembe véve a ki- és bevándorlási hullámokat, az agy nagyságát, az öröklődés kifejeződését és több más tényezőt is. A rasszokkal kapcsolatos eredmények Lynn megnevezéseivel (amelyek talán nem minden esetben megfelelőek) a következő sorrendben találhatók: afrikaiak, európaiak, busmanok és pigmeusok, dél-ázsiaiak, délkelet-ázsiaiak, ausztráliai bennszülöttek, csendes óceáni szigetvilágiak, kelet-ázsiaiak, sarkvidéki népek, és az amerikai őslakók.

A könyv végén találhatók azok a fejezetek, amelyek az IQ alapjaival kapcsolatosak. A 13. fejezet a rasszok közötti intelligencia különbségek megbízhatóságát és érvényességét ismerteti. Ebben szerepelnek az iskolai teljesítményekkel kapcsolatos adatok, továbbá a gazdasági változások – elsősorban a gazdasági növekedés – és az egy főre jutó jövedelem kapcsolata az IQ-val. A 14. fejezet a rasszok közötti intelligencia különbségek genetikai és környezeti meghatározóit tárgyalja. A genetikai tényezők hatását igazolják az örökbe fogadott gyermekek adatai. Például az európai származású szülők által örökbe fogadott afrikai származású gyermekek IQ-ja alacsonyabb maradt és az afrikaiak IQ-jához állt közel. Ezzel szemben, amikor az európai szülők koreai gyermeket fogadtak örökbe, akkor azok a náluk magasabb, ázsiaiakra jellemző IQ értéket mutatták. A környezeti tényezők közül pedig különösen a táplálkozás a fontos. Ikreken mutatták ki, hogy a könnyebb testsúllyal született és így a magzati életben gyengébben táplált iker a serdülő és a felnőtt korban 5 ponttal gyengébb IQ-val rendelkezett, mint a domináns testvér. A gazdaságilag fejlett országokban pedig azt mutatták ki, hogy az anyatejjel táplált gyermekek IQ-ja a felnőtt korban magasabb volt, mint a tehéntejjel táplált gyermeké. Ez azzal magyarázható, hogy az anyatej olyan anyagokat is tartalmaz – például vasat – amelyek a tehéntejben nem fordulnak elő. A 15. fejezet az intelligencia evolúciójával foglalkozik a madaraktól kezdve az emberféligig az encephalizációs koefficiens (amely az agy és a testtömeg arányát fejezi ki) alapján. Ez a madaraknál és a félmajmoknál 1,00 körül van, a keskenyorrú majmoknál 1,00-1,50 között, a szélesorrúaknál 1,50-3,50 között, az emberszerű majmoknál 2,00-2,80 között, az emberfélig közül pedig az australianthropusoknál 3,70, a Homo habilis-nél 4,30, a Homo erectus-nál 5,00 volt, nekünk pedig (a Homo sapiens-nek) 7,50. A primáták és a hominidák közül a Homo sapiens elődei intelligenciáját a Piaget-féle elmélet alapján lehet értelmezni. Eszerint a majmok intelligenciája általában a két éves gyermekek szintjén van és az IQ-juk a felnőtt emberi 12 pontértéknek felel meg. Az emberszabású majmok intelligenciája a 3-4 éves gyermek szintjének megfelelő és az értéke 22 pont, de ilyen lehetett a Homo habilis-é is. A Homo erectus pedig egy 7-8 éves mai gyermek szintjén lehetett, 50 körüli IQ értékkel.

Lynn könyve minden, a humánbiológia iránt érdeklődőnek ajánlható. Értékét nemcsak a hatalmas mennyiségű adat emeli az átlagos szint fölé, és nemcsak a széleskörűen tárgyalt ismeretanyag, hanem az alapos elemzések is, mint például annak a kimutatása, hogyan is jöttek létre az intelligencia szintbeli különbségek az evolúció folyamán.

TARTALOM – CONTENTS

Szakmai életrajzok

Barabás Anikó	5
Joubert Kálmán	7
Nyilas Károly	9

Eredeti közlemények – Original papers

ZOFFMANN, ZS. K.: A harang alakú edények népének embertani leletei Csepel szigetről – <i>Anthropological finds of the Bell Beaker Culture from the Csepel Island</i>	11
HAJDU, T.: A füzesabony–pusztaszikszói középső bronzkori temető embertani vizsgálata – <i>Anthropological examination of the Middle Bronze Age cemetery from Füzesabony–Pusztaszikszó</i>	17
BERNERT, ZS. – ÉVINGER, S.: A Vörs–homokbánya langobárd temető embertani adatai – <i>Anthropological data to the Langobard cemetery of Vörs</i>	31
BÍRÓ, A. ZS.: Somogyaszaló honfoglalás kori temető embertani vizsgálata – <i>Anthropological analysis of the 10th century cemetery from Somogyaszaló</i>	41
BELLOVITS, O. – SÓTONYI, P. – BUJDOSÓ, GY.: The prevalence of the Klinefelter syndrome and its variants in a specific Hungarian infertile male group	51
ZSOFFAY, K. – GYENIS, GY.: A szülők és gyermekeik obezitásának kapcsolata három magyar város iskolás gyermekeinél – <i>The effect of the parental obesity to the obesity of the children at school-age</i>	57
TÓTH, K. – ZSÁKAI, A. – BODNÁR, A. – HORNYÁK, G. – VITÁLYOS, Á. – BODZSÁR, É.: A fizikai aktivitás testformára és testösszetételre gyakorolt hatása – <i>Effects of physical activity on body build and body composition in children.</i>	67
KERN, B. – ZSÁKAI, A. – BODNÁR, A. – HORNYÁK, G. – VITÁLYOS, Á. – BODZSÁR, É.: A serdülők testfejlettsége, egészségi állapota és jólétézete közötti kapcsolat vizsgálata – <i>Nutritional status, health and well-being in Hungarian adolescents.</i>	75
ZSÁKAI, A. – BODZSÁR, É.: Ikorszülöttek tejfogazata áttörési mintázatának vizsgálata – <i>Deciduous tooth eruption in twins</i>	85
Hírek – News	99
Könyvismertetések – Book Reviews	103

Instruction to Authors

Form of submission

Electronic submission of manuscripts is required. Manuscripts should be prepared according to the general instructions below and attached to an email cover message to the Editor (bodzsar@ludens.elte.hu).

Manuscript/Article types

Scientific articles are comprehensive descriptions of original research and include a theoretical survey of the topic, a detailed presentation of results with discussion and conclusion. The length of an article including tables, graphs, and illustrations should not exceed twenty pages. Scientific articles shall be subjected to peer review by one expert in the field.

Brief notes/Short reports are presentations of original research from various anthropological fields that should not include a detailed theoretical discussion. Their aim is to acquaint readers with preliminary or partial results of research. They should not be longer than five pages. Brief note articles shall be subjected to peer review by one expert in the field.

Book reviews acquaint readers with the content of important book at home and abroad.

Originality of articles. Manuscripts submitted for publications in *Anthropologiai Közlemények* should not contain previously published material and should not be under consideration for publication elsewhere.

Language. Scientific articles and brief notes/short reports should be submitted in Hungarian or in English. Book reviews are published in Hungarian.

A manuscript should consist of the following subdivisions, each beginning on a separate page:

1. Abstract – should consist of 150 words or fewer, supplemented with no more than five keywords. 2. Introduction. 3. Material and Methods. 4. Results. 5. Discussion. 6. References/Literature cited. 7. Mailing address of the author (and if possible email address).

Figures and Tables. Tables and figures should be cited in the text. Figures and tables should not be integrated into the text. Indicate in between the paragraphs where the figures and tables are to appear in the text. Figures and tables should be sent electronically, figures must be saved in .xls, .jpg or .tif format.

Literature. References to the literature should be cited in the text. When references are made, use the following formats: if one author is cited: Bartucz (1961) or (Bartucz 1961); if a work by two authors is cited: Acsádi and Nemeskéri (1970) or (Acsádi and Nemeskéri 1970); if the work by three or more authors is cited: Tanner and his associates (1975) or (Tanner et al. 1975). The literature must be arranged alphabetically in the following style:

Bartucz, L. (1961): Die internationale Bedeutung der ungarischen Anthropologie. *Anthrop. Közl.*, 5: 5–18.

Tanner, J.M. (1961): *Education and Physical Growth*. Univ. London Press. pp. 144.

Format and form of manuscripts. Manuscripts should be written with Word for Windows, lines should be typed double-spaced and margins should be of 3 cm on A4 pages. Paragraphs should be separated with an empty line. The title and chapters should be written bold in font size 14. Two copies of original manuscript and a copy on a CD or a diskette must be given to the Editor. All articles must be proofread for professional and language errors before submission.

A szerkesztő címe: DR. BODZSÁR ÉVA

Address of Editor: 1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/c.

ELTE Embertani Tanszék

Department of Biological Anthropology, Eötvös Loránd University

Tel.: 36-1-381-2161, Fax: 36-1-381-2162, E-mail: bodzsar@ludens.elte.hu

A kiadvány előfizethető és példányonként megvásárolható a Magyar Biológiai Társaságnál:
1027 Budapest, Fő utca 68. Tel.: 06 1 224-1423, E-mail: mbt@mtesz.hu, Honlap: <http://www.mbt.mtesz.hu/>
Pénzátutalás a Kereskedelmi és Hitelbank Rt.-nél vezetett 10200830-323-10061 számú számlaszámra történhet.

Subscription Information: Hungarian Biological Society

1027 Budapest, Fő u. 68, Tel.: +36 1 224-1423, E-mail: mbt@mtesz.hu, Web-site: <http://www.mbt.mtesz.hu/>

Bank transfer should be made to Kereskedelmi és Hitelbank Rt., Hungary

IBAN code: HU73 10200830 32310061, Bank account: 10200830-323-10061

